

WIBORGS NYHETER

Redaktionsbyrån var fordomdags: Salakkalahtig. 9. Telefon 3 36 – Redaktionstid kl. 8 – 12, 7 – 12.
Kontor och expedition: Salakkalahtig. 9. Telefon 3 24 – kl. 9 – 14.

100 år

Nr 1 Huvudredaktör: Per Erik Floman

Redaktör: Ann Holm

TORSDAGEN DEN 7 JANUARI 1999

Mera om Wahlar, violiner och kusiner

Redaktionen för WN gläder sig lika mycket över att läsare påtalar tryckfel – roliga, blaskiga, men aldrig avsiktliga – som över att de kommer med tilläggsinformation eller, ännu bättre, med frågor. Det visar att WN lusläses: wiborgstemat intresserar!

Vår musikreporter P. Forte berättade i vårt senaste nummer om de wahliska violinerna. En läsare, och det var inte vem som helst, blev intresserad av att höra mera om musiklivet i Wiborg. Därav inspirerad förfogade sig WN:s reporter presto prestissimo till Brunnsparken i huvudstaden för ett sammanträffande, som utmynnade i detta uppföljande reportage.

Hr P. Forte gjorde sålunda en mycket angenäm bekantskap med doktor Rita Sibelius, som med 90-års livserfarenhet livfullt och detaljerat kunde berätta om sådana minnen som ansluter sig till violintemat och musik. Dr Sibelius är dotter till framlidne professorn Christian Sibelius, som var en framstående, musicerande läkare och bror till Jean Sibelius.

I Rita Sibelius' föräldrahem förekom det ofta och mycket musicerande, och hon kom därigenom att tidigt bli bekant med faderns kamarmusikkolleger. Hon började sedan själv studera violinspel; det var förresten en Jacobus Steiner hon spelade på. Hon har många minnesbilder av ensembler och musikupplevelser.

Under vår diskussion dök det också uppen och annan gemensam nämnare, t.ex. att Rita Sibelius i tiden spelat i Ylioppilaskunnan Soittajat

WN:s fiolartikel i följer feedback!

under ledning av Erik Cronwall, som även var min dirigent i den svenska studentorkestern NNO. Likaså framgick det att vi kände var sin musikbror Selin – dr Sibelius var bekant med cellistprofessorn Yrjö och min violonlärare 1925–1936 var Eero, konsertmästare i Viipurin Musiikin Ystävain Orkesteri, cembalobyggare, viola d'amour-specialist och konstruktör av radions pauslocka.

Men nu visste dr Sibelius berätta att en av pappans kvartettkamrater varit Richard Faltin, även han en känd musicerande medicinarprofessor. Med det namnet griper jag tag i en trådänd, som för oss tillbaka till artikeln om de wahliska instrumenten.

Richard Faltin var nämligen Harry Wahls kusin och dessutom dennes förtroende och rådgivare när det gällde Wahls violinanskaffningar. Dr Sibelius minns sig att hon efter sin fars död 1922 av Richard Faltin fick till sitt förfogande en Jacobus Steiner violin. Den spelade hon också på såsom violinist i Ylioppilaskunnan Soittajat, och 1929 bad Faltin att få titta på instrumentet. Därvid erbjöd han Rita Sibelius en äkta Guarnerius. Men hon tackade nej och bad att få fortsätta med Steiner violinerna, som

hon för övrigt efter Richard Faltins död fick ära. Dr Sibelius berättade också att en av de wahliska Stradivarierna ägts av violinisten, prof. Anja Ignatius, efter vars frånfälle den torde ha hamnat hos den finska kulturfonden. Faltin hade själv, som nedan framgår, köpt åtminstone en av Wahls Stradivarierna.

Wiborgarna minns kanske att den unge Heimo Haitto, då han under Vinterkriget reste över till USA tillsammans med sin tutor Boris Sirpo, disponerade över en wahlisk violin, med vilken han framgångsrikt konserterade. Dr Sibelius drar sig till minnes att Faltin var mån om att violinen skulle fås tillbaka till Finland och att det lyckades, men var instrumentet sedan hamnat det visste hon inte.

En av frukterna av vår pratstund var att WN:s reporter fick låna Faltins postumt utgivna memoarbok "Min värld". Den boken innehåller en hel del stoff med anknytning dels till Wiborg, dels till Harry Wahl och hans violinsamling. Dessutom skymtar där upplysningar om fiolbyggaren Georg Schlieps. Eftersom reportern råkar inneha och bespela en

Forts. sida 3

"Markt in Wiborg. Nach einer Zeichnung von Prof. Max Rabes." (Sekelskiftet, eftersom "Nordbanken", byggstart 1898 syns uppe till vänster.)

Ur innehållet:

- WN har utkommit i 100 år! Jubileet till ära omfattar vår tidning i år hela 20 sidor, bl.a. ett register över innehållet åren 1953–1999. På uppslaget berättar Per Erik Floman om hur WN kom sig och vad som hände sedan.
- I serien familjehistoria har vi två artiklar i år: Carin Olin-Lamberg och Bror-Axel Lamberg beskriver släkten Richardts öden och äventyr (sida 20), och Carl Fredrik Sandelin berättar om tre starka kvinnors liv – Marie, Dorothea och Jules (sida 6).
- Om den odlingsintresserade stationsinspektorn Niklander och hans planer för Myllysaari som folkpark skriver Max Hagman (sida 4).
- En utomståendes syn på Wiborgs historia och språkrelationernas dynamik är alltid intressant. Finn den på sida 8, författad av Jürgen Salay från Sverige.
- På Svenska elevhemmet vid Torkelsgatan 2 förde Tant Erna en sträng men rättvis disciplin. Bo Sanberg minns med värme sin tid på Elevis (sida 12).

WIBORGS NYHETER

1899

100 år

1999

Det femte Wiborg upptäckt

Karta över området mellan Finby och Bjärnä med byn Viborg i mitten. Lantmäteristyrelsens kartcentral.

Wiborgs Nyheter har under de senaste åren – förutom vårt eget och Tyrgils Knutssons Wiborg förstås – presenterat det danska Viborg på Jylland, det svenska hemmanet Viborg i Roslagen samt byn Viborg i Dalarna, summa fyra orter med det kära namnet. De två sistnämnda presentationerna uppkom för övrigt som spontana inlägg från våra läsare.

Nu har då nummer 5 upphittats! Vår prenumerant, vän och bildleverantör, ekonomierådet Heikki Poutanen från Kuopion Wiipuri-Seura r.y. har vänligen tillställt redaktionen följande intressanta rapport:

"I hjärtat av Egentliga Finlands kulturlandskap, mitt bland lummiga skogar och vilda sädesfält, finns i denna dag en halvmil söder om Bjärnä kyrkby en by, som heter Viipurin – Viborg.

Dialog med läsarna bär frukt

puri – Viborg.

Hur kommer det sig att det här dyker upp en by med det namnet, när det egentliga, gamla finska Viborg ligger långt borta i öster i det Karelen, som hört till Finland? Har de två orterna något gemensamt, händelser eller personer, eller gäller det bara namnet Viipuri – Viborg?

De som satt sig in i Bjärnäs historia antar att gården Borgaby, som omtalas på 1300-talet, även skulle ha kallats just Viborg i Bjärnä (Viipurinkartano), vilken var belägen i närhe-

Vår rapportör vid vägskylden, fotograferad av A. Puotanen.

ten av Kungsvägen och kungsgården i Bjärnä i ett urgammalt bosättningsområde.

När man nu ur historiens dunkel grävt fram Viborg i Bjärnä (Viborg = helig borg) och dess rötter jämte ortens färgstarka förflutna, så får man nog konstatera att Viborg i Bjärnä och de fyra andra "Viborgarna" har endast namnet gemensamt:

det svenska namnet Viborg i betydelse helig borg, vilket kanske också kan tolkas som "en värdig, hedrad och helig plats".

Så här uppfattar Heikki Poutanen, som vi hjärtligt tackar, det han inhämtat ur Bjärnä sockens historia och ur kommunens presentationsbroschyr.

Ska vi upptäcka ättsjätte Wiborg?

Gränser

Wiborgsbilderna härnvid hänger på den vägg som jag varje dag betraktar ifrån mitt arbetsbord. Allt som de föreställer ligger i verkligheten bortom Finlands gränser.

Ibland finner jag mig mediterande över gränsbegreppet i rum, i tid och i den abstrakta sfären.

Isomliga framtidsscenarioer förutspår man att gränserna länderna emellan som en logisk följd av internationalisering och globalisering kommer att bli lägre och transparentare. Ärkebiskop John Wikström fäste nyligen uppmärksamheten vid Samuel Huntingtons idéer om att framtidens världskarta kommer att påverkas mera av kulturella och religiösa faktorer än av ekonomiska.

Vi som faktiskt ser gränserna uttunnas inom den europeiska unionen bävar ändå inför tanken på det som pågår bortom vår östgräns. Enligt lagen om kommunicerande käril borde vattnet rinna över; de enorma skillnaderna i levnadsvillkor kunde driva fram någon form av utjämnning, i värsta fall en eruption. Armod och samhällsröta vill vi inte importera. Kanske hoppet står till kunskapsexport, hjälp till självhjälp? Men det är en långsamt verkande och värkande medicin. Hur elastiskt är det historiskt omvittnade tålmodet hos folket i Ryssland - det alltför vidsträckt landet med all världens rikedomar, vilkas utnyttjande man inte lyckats strukturera?

Därför gör vi klokt i att betrakta gränsernas bevakning och vår allmänna beredskap som viktiga och värda upppoffringar. I detta sammanhang har man stött på en överraskande biflod, i resonemangen om Nato. Om utvecklingen skulle visa att Finland behöver Nato så finns det åtminstone en grupp som sätter sig på bakhasorna, karelarna, ty gränsernas drömda förskjutning österut tilltalar knappast vår granne vid en sådan konstellation. Om vi kommer fram till det vägskälet blir landets totalintresse avgörande för vägvalet.

Vi närmar oss även en tidsgräns, millennieskiftet. Vid sådana sifferkombinationer brukar man inventera tillstånd och utvecklingstendenser. Då bjuder gränsbegreppet på många associationer. Den teknologiska utvecklingen och informationsöversvämningen, spränger de gränserna för förmågan att bilda sig en sammanfattande livshållning? Kommer vi att kunna hålla reda på gränsen mellan den virtuella och den reella världen? Hur flytta gränserna i hemmen och skolan för att ge de uppväxande tydligare samlevnadsnormer med mera ansvar vid sidan

av friheten? Vilken är den optimala placeringen av gränslinjen mellan samhällets, familjens och det egna ansvarstagandet? Var går gränsen emellan humanitär solidaritet och s.k. konstgjord andning till exempel åt samhällen, som trots materiella resurser inte klarat av att sköta om ens sina egna medborgare? Självskrivet exempel för denna tidning: småfolket i det från den finska statskroppen amputerade Karelen.

I vår lilla värld, wiborgarens, kliner man som bäst över en gränslinje. Vårt språkrör Wiborgs Nyheter kan blicka tillbaka på 100 år sedan det

första provnumret kom ut, följt av journalism i med- och motvind intill denna dag. Men har tidningen efter krigen gränsat av sina vyer så, att man bara ser det positiva, det gemyntliga, det magnifika och de stora historiska händelserna invid gränsfästet Wiborg? Vart tog bevakningen av de perifera stadsdelarna vägen, de som låg utanför Altstadts och Vallens murar och gränser? Har vi talat för mycket om det förflutna och för litet om livet efter detta i Wiborg och Karelen?

Dem sei wie ihm wolle, vi står inför nya utmaningar. Därtill hör också att Wiborgs Nyheter's chefredaktör nu gör sitt sista nummer. Av ålders- och hälsoskäl ritar jag för min del den 7 januari 1999 en gränslinje emellan tretton lyckliga år som aktiv skribent samt ansvarig för driften, och återgången till fotfolket, förhoppningsvis med pennan i behåll. Förhandlingar pågår, när detta skrives, om tidningens framtid under devisen att kvaliteten bör upprätthållas även om det skulle ske till priset av glesare utgivning.

Jag vill gärna framföra ett varmt känt tack till våra läsare för intresse och uppmuntran, till våra gynnare, till medförfattarna och till det team, alldeles särskilt till min förträffliga medarbetare redaktör Ann Holm, vilka i gott samarbete förverkligat Wiborgs Nyheter's återuppståndelse och kulturella mission. För mig har det varit gränslöst givande!

Per Erik Floman

Hans Andersin

Helkama återvänder till Wiborg

”Helkama återvänder till sin hemstad!” var ett ofta återkommande tema i den mångfald av tal som hölls både på ryska och finska vid öppningen av Helkama Forste Oy:s nya fabrik i Wiborg den 14 maj 1998. Ett femtiotal gäster hade anlänt med tåget ”Sibelius” från Helsingfors, ätit lunch på Runda tornet med lokala digniteter och sedan körts ut till den nya fabriken några kilometer från centrum längs vägen mot S:t Petersburg. Närvarande var bl.a. Wiborgs stadsdirektör Vladimir V. Kirillov och guvernören för det så kallade Leningrad-distriktet Vadim A. Gustov samt Helkamabolagens högsta ledning. Finska staten representerades av statssekreterare Rauno Saari. Även den äldre Helkamagenerationen var representerad när det blå bandet klipptes och produktionslinjen startades. I enlighet med lokal sed väljades den nya fabriken av en präst, denna gång en protestantisk präst från Finland. Rikligt med mat, dryck, körsång och hornmusik avrundade den historiska invigningsceremonin.

Helkama Forste Oy tillverkar i Wiborg kallskåp för kommersiella ändamål för den ryska marknaden. Projektet började i september 1997 då man funnit en lämplig fabriksbyggnad i stadsdelen Lazarevka, inköpte fastigheten och arrenderade tomten, 1,8 ha. En tredjedel av den planerade investeringen, 30 mil. FIM har nu slutförts och produktionen påbörjats. Resten görs inom 1-2 år. Fabriken har nu 30 anställda, av vilka endast fabrikschefen Esa Saastamoinen är finländare.

Både Esa Saastamoinen och Helkama Forste Oy:s verkställande direktör Kari Pitkänen är mycket nöjda med att de placerat fabriken just i Wiborg: inkörsporten till de stora marknaderna i Ryssland, tillgången på tomtmark och god arbetskraft, lugnare förhållanden och närheten till Finland är faktorer som de gärna nämner. Wiborgs stads ledning har också varit mycket hjälpsam när det gäller etableringen av en ny skattebetalare i deras stad.

Helkama startades av Heikki J. Hellman (senare Helkama) som efter 11 år i Tammerfors började verksamheten i Wiborg år 1916. Bolaget sålde och delvis tillverkade möbler, cyklar, symaskiner och radioapparater. Heikki J. Helkama dog 1942, men hans fyra söner förde Helkamabolagen vidare till nuläget då sex bolag omsätter över 1,5 miljarder FIM.

Heikki J. Helkama vid dörren till sin affär i Wiborg på 1930-talet.

Interiörbild från den nya fabriken i Wiborg.

Arbetare vid den nya fabriken i Wiborg.

Vi firar 7-januarisoarén

lördagen den 9 januari kl. 18.30

på Riddarhuset,
Riddaregatan

Frack el. mörk kostym

Balen med anor
1835 - 1999

**Ett hjärtligt tack till alla,
som bidragit med annonser
och penninggåvor**

Föreningen 7-januari

PRENUMERATION

Ni som önskar prenumerera på wiborgs Nyheter nästa år ring redaktör Ann Holm, tfn (09) 241 1969 eller skriv under adress: Mannerheimv. 136, 00270 Helsingfors.

Rättelse

Nedanstående text sändes redaktionen av vår värderade läsare i Ekenäs, Carl Gustaf Wolff: "I Wiborgs Nyheter 1/1998 finns nederst på sida 15 en bild med texten 'Vy från Karjaportsgatan, inne på Handelsgillet's gård'. Texten är delvis fel. Det är nog en vy från Karjaportsgatan, men inte Handelsgillet's gård. Gården är Karjaportsgatan 5, som tillhörde min far, DI och konsul

Carl Gustaf Wilhelm Wolff. Handelsgillet's gård var Karjaportsgatan 7, alltså ett stycke 'till vänster' om bilden."

WN tackar för feedbacken!

På samma bildsida finns ett annat tryckfel. Villan ägdes inte av familjen Liukkonen utan Sinkkonen. Anteeksi!

Helsingfors, uppstod frågan om vad man skulle göra med Myllysaari. Frågan löstes på ett för trädgårdsodlingens bästa lyckligt sätt. Kommeriseradet Hackman och kapten C.A. Ekström löste in Myllysaaris trädgårdar, plantskola och växthus för 71 311 mark och donerade dem 1897 till Wiborgs Trädgårdsförening, som sedermera ombildades till ett aktiebolag. Samma aktiebolag övertog Molanders Fröhandel. Redan 1899 grundades på Myllysaari en trädgårdsskola som blev av stor betydelse för hela Östra Finland. Skolan verkade långt in på 1930-talet och handelsträdgårdsverksamheten pågick till vinterkriget 1939.

Vem skaffade Esplanadens lindar?

Niklandersstoraintresse för vackra trädgårdar och parker åt folket tog sig måhända även andra uttryck. År 1871 nyanlades gatunätet i Wiborg och Torkelsgatan byggdes ut. Vid sidan av denna röjdes och anlades Esplanaden. Författarinnan Lempi Jääskeläinen omtalar i sina berättelser från 1800-talets Wiborg att lindarna i esplanaden planterades av stationsinspektör Niklander på egen bekostnad. Hon talar även i en liten berättelse om "Ukko Niklanderin 'Lehmus-allée'". Enligt Sven Hirn och Juha Lankinen infördes lindarna 1871 på våren från Lübeck via Reval till Wiborg.

Rysk läsövning: Octrob = holme, Miolluccaari = Myllysaari, straf = straffel. Nästan allt är förbjudet på holmen som ägs av en liten familjeliknande grupp naturvänner, som får sin utkomst av trädgårdsodling.

Växthus på Myllysaari 1998. Grunderna är förkrigstida.

En dendrolog och växtförädlare före sin tid

Som av det ovsagda kanske framgått var Niklander mycket intresserad av introduktionen av främmande trädslag och buskar och de problem som sammanhängde med utländska växters aklimatisering. Han besatt härom stora kunskaper och egna erfarenheter, vilka gjorde honom till en av landets på sin tid främsta auktoriteter.

När Finska Forstföreningen vid sitt årsmöte i Kuopio 1891 skulle diskutera frågan "Då önskligt vore att aklimatiseringsförsök med för lokaliteten främmande träd och bus-

kar blefve utförda i olika delar af landet, så frågas huru sådana försök borde anordnas och verkställas för att afsead utredning dermed kunde vinnas", hade Forstföreningen till referent utsett Niklander som insänt ett omfattande andragande, vilket lästes upp på mötet.

I detta referat visar sig Niklander vara väl förtrogen inte bara med Darwinismens principer, utan även med de klimatologiska faktorer och fenologiska fenomen som inverkar på arternas trivsel och utveckling. Sålunda anför han som exempel att ehuru det anses att kölden under den kalla årstiden huvudsakligen försvårar träd och buskars införande "det egentligen är sommars korthet, som hindrar de ömtåliga arternas årsskott att erhålla den mogna och fasthet de skulle behöva för att utstå den uthållande vinterkölens inflytande". Han har även noterat att för mycket gödsling kan få vår vanliga björk att toppfrysa då toppskotten ännu varit örtartade vid vinterns ankomst. Detta fenomen kan man den dag som i dag är ofta se i villaträdgårdarnas övergödsade miljö.

Niklander redogör för de omfattande kulturer han företagit på Myllysaari och räknar upp ett flertal härdiga barrträdarter. Han anger även som metod för förbättring att "Taga frö av de härdigast befunda individerna och bland fröplantor efter dessa åter utvälja de härdigaste exemplaren för vidare fortplantning". Dessutom anser han att hybridisering med närbesläktade arter med större härdighet borde företagas samt att genom ympning få undersökt vilket inflytande grundstammen kan ha på ympen och ympen på grundstammen. Allt detta problemställningar som sysselsätter dagens trädgårdsförädlare i högsta grad.

Niklander talar även varmt för instiftandet av experimentalfält vid landets trädgårdsanstalter och förinstitut. Noggranna försök borde planmässigt anläggas och resultaten redovisas årligen.

Vi kan bara beklaga att det tog flera årtionden innan Niklanders framsynta förslag ledde till åtgärder.

Sällskapsmänniskan och tillfällighetspoeten

Gustaf Niklander synes ha varit en mångsidig personlighet. Förutom sitt trädgårdsintresse var han mycket musikalisk, spelade gärna violin – av vilka han hade sju – och uppträdde gärna med dikter och små verser vid olika tillfällen. Inom släkten synes flera av hans verser ha bevarats. Som exempel må här citeras en del av den dikt han skrev till den finska järnvägens 20-årsjubileum

ty ingen förgäta vi ville.
Att adertonhundra och sextiotvå
den sjuttonde mars just på dagen
sågs från Helsingfors första
banvagnen gå
af lokomotivet framdragen.

De kuststäders näsa den
stryker förbi
lik fordom Moskvaska linjalen.
Visst påstods att sådanslags
ekonomi,
av många har ansetts som galen.

Hurra för vår bana som just
denna dag
har hunnit att bli tjuguarig.
En skål vi den egna från hela
vårt lag
och blefve den snart dubbelpårig.

Niklander hade sedan han avslutat sin verksamhet i Wiborg ännu möjlighet att fortsätta sitt trädgårdsintresse på den fastighet Furutorp i Kyrkslätt, som han införskaffat efter återflyttningen till Helsingfors. Det råder en smula osäkerhet om var Furutorp var beläget och om där ännu finns några av Niklanders planteringar. Undersökningar i saken pågår.

Det vore naturligtvis av största intresse, nu då tiderna har förändrats till det bättre, att även besöka Myllysaari för att se vad som ännu kan återfinnas av Niklanders anläggningar och försöksplanteringar. Under sovjettiden var detta, kanske på grund av närheten till Papula kaserneområde, stort omöjligt.

Gustaf Johan Niklander och Selma Molander hade sju barn, av vilka fyra nådde mogen ålder. Kanske bland dessa och deras ättlingar eller bland Niklanders övriga släktingar kan finnas ytterligare upplysningar om denne märkliga "trädgårdare" och trädgårdsponnig, som avled i Helsingfors 1912 och även är begravnen här.

Källor:
Finska Forstföreningens Meddelanden 9, 1892
Finska Trädgårdsodlaren IV, No 5, Maj 1910
Hirn S. & Lankinen J., Viipuri – Kansainvälinen kaupunki, 1988, Jyväskylä
Jääskeläinen Lempi, Vanhan Viipurin hiljaiseloa, Kertomuksia 1800-luvun Viipurista, 1941, Helsinki
Jurva Aura, Pensaaja juurta, 1939, Porvoo
Jurva Aura, Sukurengas, 1951, Lovisa
Nummi Aimo, Puutarhakaupan Historia, Siemenkauppiaitten Yhdistys r.y., 1997, Helsingfors
Puutarha, 5 1919
Ruuth J.W., Wiborgs stads historia, 1907
Östra Finland, No 2, 4.10.1875 m.fl.

Stiftelsen för Wiborg-Museet nådde sitt mål

Den av 20 medlemsorganisationer upprätthållna stiftelsen har den 26 mars 1998 vid representantskapsmöte beslutat att, efter fullbordat värv, upphöra med sin verksamhet i stiftelseform.

Stiftelsen för Wiborg-Museet grundades i februari 1971 med syfte att upprätta och driva ett Wiborgsmuseum samt att ekonomiskt stöda forskning om staden och dess omnejd. Efter många års diskuterande kom man till att ett eget museum dessvärre översteg både krafter och resurser. Men i stället gick man med desto större iver in för att realisera ett förslag av forstmästare Aarno Piltz om en miniatyrmodell av Wiborg i kombination med utställande av museisamlingar. För detta projekt visade sig Etelä-Karjalan Museo i Villmanstrand intresserat, och ett stort maskineri av insamling av pengar, föremål, planering, ritande och allehanda förhandlingar satte i gång.

Detalj av miniatyrmodellen

År 1998 kunde man konstatera att den unika, utomordentligt fina miniatyrmodellen i två vitriner blivit slutligt färdig, bekostad av ett otal donationer under ett arbetsamt kvartssekels tid. Modellen hade kostat sammanlagt 4,3 miljoner mark. Museet, som alltså grundat en särskild Wiborg-avdelning, hade dessutom ett par tusen utställningsföremål, varav för övrig en del tillhör Tyrgilmuseet. Hittills har museet på basis av tre avtal förvaltat samlingarna och modellen, men de har ägts av Stiftelsen resp. Tyrgilmuseet. Nu beslöt Stiftelsens represen-

tanskap för sin delöverlåta äganderätten av sina samlingar samt miniatyrmodellen till museet i Villmanstrand, på förpliktande villkor att förvara, förvalta, marknadsföra och ställa ut materialet. Det kan nämnas att miniatyrmodellen under de 13 år den stegvis kunnat betraktas, tills dato besökts av 400 000 personer!

Härmed hade Stiftelsen slutfört den museala delen av sitt projekt. Den andra, stödandet av wiborgsforskning, ordnas på följande sätt: Stiftelsens kvarvarande medel bildar en fond vid namn Viipuri-Museon Säätiön Tutkimusrahasto, som förvaltas av Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö. I "prisnämnden" bevakas wiborgsintresset av en representant för centralorganisationen Viipuri-Liitto. KKES sköter informationen till forskarsamfundet.

Stiftelsens nu avslutade verksamhet och dess frukter förblir ett stiligt bevis på vad frivilligt ideellt arbete, inspirerat av kärleken till den förlö-

rade hembygden, kan åstadkomma. Jag är mycket glad över att på ett litet hörn ha fått vara med om detta.

Men de tunga namnen bakom verket är framom andra äldsjalar hembygdsrådet, rektor Matti Kohvakka, styrelseordförande i 14 år fram till 1993, hans efterträdare arkitekt Riitta Thuneberg, som 1998 för sina insatser belönades med Karjalan Liittos guldmedalj, samt arkitekt Juha Lankinen, mannen bakom modellritningar, färgval etc. För att inte glömma modellbyggaren, firman Lahti-Malli i Lahtis.

Beträffande de talrika penningbidrag som möjliggjort realiserandet av Stiftelsens planer, må nämnas att det flutit in från hundratals privatpersoner och många institutioner. Den största donatorn var Villmanstrands stad, som med ca 700 000 mk i bidrag under åren visat att det ligger allvar bakom åtagande att genom sitt ägandes museum förvalta arvet från Stiftelsen för Wiborg-Museet.

Per Erik Floman

SIS-ARK OY
Veneentekijäntie 18
00210 Helsinki
puh. 09-692 6411
fax 09-692 3829

Hannele Hellkama-Rågård

HACKMAN

metos

Kvalitetsprodukter
för storkök

Carl Fredrik Sandelin

Tre kvinnor i Wiborg

De tre kvinnorna är Marie Hackman (född Laube, 1776–1865), Dorothea Jaenisch (född Frese, 1784–1874) och Julie Hackman (född Jaenisch, 1806–1878). Maries son Johan Friedrich Hackman d.y. (1801–1879) gifte sig med Dorotheas dotter Julie. Så bands de tre ihop.

Marie Elisabeth Hackman, född Laube. Oljemålning av Olof Oldberg 1821, Herrtuala. Bilden ur Tigerstedts Hackmansbok.

Marie

Den mest dominerande av de tre, den utåt mest lysande, var utan tvivel Marie i sin egenkap av företagschef efter maken död och ledande societetsdama Die Festung, den gamla stadsdelen. Hennes far var kollegierådet Johan Friedrich Laube, född i Leipzig 1743. Han kom till Wiborg 1770 och var rådmän där åren 1774–1783. Samma år som han blev rådmän gifte han sig med Helena Haveman av gammal wiborgsk köpmannasläkt. Om familjen Laubes liv i staden är inte mycket känt – musicerade de, var de belästa, vem umgicks de med? Men rådmän Laube köpte 1776 kronohemmet Herttuala av överstinnan Louise von Udam, som var bosatt i Riga. På Herttuala, som på 1500-talet var prebendegods, anlade Laube ett repslageri och en cikoriafabrik.

Sju år efter Laube, eller 1777, kom handelsgesällen Johan Friedrich Hackman d.ä. från Bremen till Wiborg, där han efter några år i ett import- och exportföretag började med egna affärer. År 1790 grundade han det företag som alltjämt bär familjenamnet. I sin egenkap avskattmästare i Der Spiel Clubb, där stadens ledande handelsmän, tjänstemän och militärer ägnade sig åt biljard och kortspel, knöt han värdefulla kontakter, men efter endast fem månader som klubbmästare drabbades han, 35 år gammal, av flygande gikt eller podager. Han tyckte inte om klimatet och gikten fortsatte att plåga honom. Men affärerna växte. I slutet av 1790-talet förändrades hans liv. Han bodde då som hyresgäst i ett stenhus i närheten av Runda tornet, hyresvärd var rådmän Laube och denne hade en dotter som hette Marie.

Maries och Johan Friedrichs bröllop stod i april 1799, bruden var 23 år och brudgummen 44. Senare samma år härjades staden av en svår influensaepidemi. Både rådmän och rådmanskans Laube insjuknade och dog. Marie och Johan Friedrich stod plötsligt som ägare till stenhuset vid Karjaportsgatan och till Herttuala, som därefter blev den hackmanska släktens stamgods ända till 1944 då karakterhuset förstördes under slutstriderna vid Wiborg. Till arvet hörde också några sågandelar i Gamla Finland och det var bl.a. i sågvaru-

branschen som den hackmanska firman utvidgade sig.

Marie var 26 och J.F. 46 när deras första barn, sonen med samma namn som fadern, föddes 1801. Fem år senare kom andre sonen Carl Alexander. Men länge hann fadern inte njuta av familjelivet – i den mån de omfattande affärerna gav honom tid

nen kom med åren en viss förnämhet och en distans till omgivningen. Hon var en drottning i sitt slag med anställda och ett umgänge som lydde varje vink. I en sparad anteckning om henne heter det att "det är som om alla andades ut i det ögonblick hon vänder ryggen till". Hennes självkänslasteget takt med framgångarna och hon tyckte inte om att bli motsagd. På äldre år var hon alltid klädd i svart siden och både hennes barn och barnbarn tyckte att hon beviljade dem audiens när de kom på besök. Enligt hennes barnbarnsbarn Julius von Koskull ville hon att familjen skulle vara den förnämsta i sin landsända. Hans far, överste Wilhelm von Koskull, som gifte sig med Maries sondotter Jully, var persona grata hos henne på grund av sin gamla adelssläkt medan däremot sondottern Alinesman, Carl August Ekström, fick kämpa med svårigheter.

När Marie på våren flyttade från staden till Herttuala rullades en röd matta ut till den väntande vagnen och den rullades ut på nytt när hon i början av hösten återvände till stads hemmet. När hon besökte Petersburg färdades hon i en stor vagn och åtföljdes av en sällskapsdam, en sekreterare, en kammarjungfru, två betjänter och givetvis av kusken. Hon levde till den höga åldern av 89 år och 7 månader. Dödsorsaken 1865 angavs som Gelbsucht. I Wiborgs Tidning hette det att hon "ända till sednaste tid med ett hos sitt kön sällspordt intresse följde med husets affärsgång". Redan långt tidigare hade Johan Friedrich d.y. blivit ensam ledare av firman, men rollen som First Lady behöll hon till sin död.

Dorothea Elisabeth Jaenisch. Oljemålning, Herrtuala. Bilden ur Tigerstedts Hackmansbok.

Dorothea

Dorothea Jaenisch var till sin karaktär och sina intressen en fullständig motsats till den åtta år äldre Hackmanin Maikki, Maries smeknamn i folkmun.

Dorothea föddes 1784 i Moskva som andra barnet, och samtidigt andra dottern, till läkaren och upplysningsivraren Heinrich Frese och Anna Sophie von Tannenberg. Nitton år gammal gifte hon sig 1804 med den 17 år äldre Nikolaus Jaenisch, även han läkare. Dorothea födde året därpå en son, som dog i späda ålder, och därefter 1806 dottern Julie.

Både Heinrich Frese och Nikolaus Jaenisch kom från gamla familjer, där en gedigen utbildning och goda positioner i samhället var vanliga. Frese föddes 1748 i Reval, där hans far Adrian Heinrich, känd för sin stora lärdom, var borgmästare. Sonen Heinrich gick först i skola i

Familjen Jaenisch samlad hos kommerseråddinnan Helene Jaenisch, f. Jaenisch, omkring 1840. Målning av N.G. Rademacher. Från vänster: Johan Friedrich Hackman junior, Dorothea Elisabeth Jaenisch, f. Frese, Marie Jaenisch med hunden Bijou, Nicolaus Jaenisch, Julie Sofia Hackman, Helene Sofia Jaenisch (Lollinka), Helene Elisabeth Jaenisch, Magnus Jaenisch, överste. Bilden ur Tigerstedts Hackmansbok.

Reval och studerade sedan medicin i Berlin, Leipzig och Leyden och blev medicinedoktor, 24 år gammal, 1772. Han vistades i Frankrike och England en längre tid, återvände till Reval och tog sedan anställning vid ryska fältarmén. Han slutade sin karriär som chef för ett militärsjukhus i Moskva. Genom sin stora privatpraktik blev han en av stadens ledande läkare och bland hans patienter fanns medlemmar av de furstliga husen Dolgorukij, Sjeremetjev och Volkonskij. Vid sidan av hem-

gen den för böcker och läsning. Hans världsåskådning var ljus – han läste Rochefoucaulds maximer, Rousseau och Voltaire.

Dorothea Freses blivande man, Nikolaus Jaenisch, växte upp i ett bildat och förmöget hem i Wiborg. Hans far Andreas var borgmästare i staden och gift med Katarina Sutthoff. Deras äldste son blev viceguvernör, den andre blev köpman och kommerseråd och den tredje sonen Nikolaus, född 1767, blev läkare och belönades med titeln stadsråd. Efter skolgången i Wiborg avlade han medicinedoktorexamen i Göttingen. Trettio två år gammal följde han med marskalk Suvorovs armé under fälttåget till Italien 1799 och uppgjorde noggranna tabeller över sårade och sjuka. Efter kriget bosatte han sig i Moskva, där hans farbror Hans Henrik Jaenisch var läkare och ägare till Minderska apoteket, och där även moderns kusin J.J. Sutthoff var läkare. Det förvånar inte att Nikolaus i denna krets snart lärde känna Heinrich Frese, sin blivande svärfar.

I ett brev till dottern Helena skriver Frese att Nikolaus Jaenisch anhängit om Dorotheas hand. Han nämner Nikolaus' "Männliche Heiterkeit des Geistes" och skriver att hans moraliska grunder "gehören nicht zu den alltäglichen". Efter bröllopet mellan Dorothea och Nikolaus levde Frese endast fem år. Kort efter hans död, 1809, flyttade Dorothea, Nikolaus och dottern Julie till Wiborg, där Nikolaus övertog tjänsten som överläkare vid fältläsaret – det fanns en rysk garnison i staden – och även idkade privatpraktik.

Familjen bosatte sig i det s.k. Or-raeuska huset vid Karjaportsgatan, som 1840 köptes av svärsonen J.F. Hackman. Söder om Wiborg låg egendomen Rikkola, där familjen vistades sommardag och dit, senare, barnbarnen kom med förtjusning. Många av dem har vittnat om att de trivdes bättre hos morföräldrarna på Rikkola än hos farmor Marie på Herttuala. Umgänget var öppnare och gladare hos jaenischerna. Dorothea berättade för barnbarnen om sina barndomsår i Moskva. Hon och de läste turvis högt ur de många böckerna, hon korrigerade deras uttal av olika språk och diskuterade böckernas innehåll med dem. Sådant gjorde inte farmor Marie. Barnbarnen läste språk i skolan och hade tidvis språklärare i hemmet, men de har tackat mormor Dorothea för mycket av vad de kunde som vuxna.

Nikolaus Jaenisch var länge en av stöttepelarna bakom biblioteket i Wiborg och i Wiburgsche Tanz Gesellschaft, en förening av betydelse både för sällskapslivet och uppfostran med regler för klädsel och uppförande. Dorothea delade hans intressen, men för henne var de centrala platserna hemmet i staden och Rikkola. Hon och Nikolaus bodde ensamma efter Julies äktenskap 1824 med J.F. Hackman d.y. Umgänget i den då alltjämt stora jaenischka släkten var livligt, men framför allt ägnade hon sig åt de många barnbarnen. Med Nikolaus var det på hans äldre dagar inte alltid så lätt. Den mycket vanliga gikten plågade honom och han brusade ofta upp häftigt, men kortvarigt. Han dog 1848, 81 år gammal, medan Dorothea levde ända till 1874 - hon dog kort före sin 90-årsdag.

Julie

Julie Jaenisch var 17 år när hon i oktober 1823 förlovade sig med den då 22-åriga Johan Friedrich Hackman d.y. I ett brev till en vän, som tidigare gett henne lektioner i teckning och målning, beskriver han sin fästmö med orden: "Deine ehemalige Schülerin ist nun schon völlig erwachsen und ein sehr liebenswürdiges Mädchen geworden". Bröllopet stod i mars året därpå i det jaenischka hemmet vid Karjaportsgatan 23. År 1826 födde Julie deras första barn, en dotter, men sedan drabbades de av sorgen att inom ett år, 1830, förlora sin lilla första son och sin nyssfödda andra dotter. Men redan i april 1831 kom det fjärde barnet, en pojke. Sedan kom de följande nio barnen med jämna mellanrum, det sista en dotter 1849 när Julie var 43 år gammal... flickan dog som treåring.

Julie var språkkunnig och hade konstnärliga anlag. Hon var inte en skönhet, men på porträtt av henne ser man hennes mörka ögon. Dragen och uttrycket visar redan vid unga år den godhet, välvilja och älskvardhet som var hennes särdrag. Hon hade charm och hade lätt att umgås och få kontakt även med främlingar. Till växten var hon liten, men kortväxt var även Johan Friedrich. Hon skötte ett stort hushåll i staden och

lång utrikesresa tillsammans med maken och femåriga dottern Emilie (Emmy). De lämnade Wiborg i juli 1831 när den stora koleraepidemin närmade sig staden, och återvände först i maj 1832. Resan gick först till England, dit det tog fem veckor med segelfartyg, och därpå till Frankrike, Italien, Schweiz och Tyskland. Kvar hos svärmor Marie blev sonen Woldemar som föddes tre månader tidigare. Dorothea hade naturligtvis gärna tagit hand om pojken, men på Julies begäran, för husfridens skull, gav hon efter och pojken blev hos Marie.

Julies brev från resan fylls av livfulla iakttagelser. Färden från Manchester till Liverpool är en sensation - de anlitar världens första och då enda järnväg. "Wir fliegen nach Liverpool im Dampfswagen." I London går de mycket på teater och ser bl.a. den store Edmund Kean i rollen som Othello. Tiden räcker också till för läsning. I ett brev till modern skriver hon: "Wir lesen jetzt einen hübschen Roman betitelt Vivian Grey von einem ungenannten Verfasser". Den okände hette Benjamin Disraeli, då 22 år, och senare en av de mäktigaste männen i det britiska imperiet. Julie tillägger att lilla femåriga Emmy också läser flitigt och talar flytande engelska.

Parisöverträffar alla förväntningar. Baler och middagar är många till antalet under vistelsen i Frankrike och nya baldräkter måste sys. Till julen skickar Julie fransk tobak till pappa Nikolaus och nytukomma romaner av Walter Scott och Victor Hugo till sin mor. Under vistelsen i Italien har de med sig en lärare i italienska och Julie hoppas kunna tala språket med sin mamma efter återkomsten. Sedan gick hemresan snabbare än planerat, men orsaken var mycket naturlig. Julie väntade åter barn och sonen Julius föddes tre månader efter hemkomsten.

När Julie skriver sina brev räknar hon med att de kanske kan bli sedda av svärmor Marie och hon väger därför varje ord för att undvika missförstånd och obehag. Till sin mor skriver hon: "Jag vet vilka tråkigheter som väntar dig och mig efter hemkomsten, men vi skall bära dem tillsammans". Tråkigheterna inver-

bl.a. att "han var i besittning av en ovanlig själens bildning". I den bildningen hade Julie en mycket stor andel.

Deras guldbryllöpsdag firades 1874 med en stor familjefest som traditionellt bjöd på musik, teaterstycken och utklädsel. De sexton barnbarnen var iförda riddarutrustningar och i en pantomim förekom lejon, tigrar och leoparder - djurhudarna hade införskaffats från Petersburg. Fem generationer var närvarande. Marie Hackman var död sedan nio år. Den äldsta var nu guldbryllöpsbrudens mor Dorothea Jaenisch, 89 år gammal. Hon dog två månader senare. Den yngsta var hennes dotterdottersdotter Alexis von Kraemer. Gåvorna var många både till guldbryllöpsparet och till de närmaste i familjen. Sönerna och svärsönerna överlämnade en brudkrans och en brudgumsbukett tillverkade i gediget guld av guldsmeden Andreas Spiegel i Petersburg - de används alltså vid guldbryllöpet inom släkten.

Johan Friedrich Hackman fick på guldbryllöpsdagen beskedet om att han av Alexander III upphöjts i adligt tillstånd. När vapenskölden ritades beslöt han att i den - i stället för mannen med hackan på axeln eller ett lyckoklot som funnits i gamla hackmanska sköldari Bremen-skulle finnas bokstaven L omgiven av en myrtenkrans. Det latinska tecknet för siffran 50 skulle alltid påminna även kommande släktled om hans många lyckliga år i äktenskapet med Julie Jaenisch.

Den 13 mars 1878 drabbades Julie av ett häftigt slagfall och förlorade medvetandet. Hon dog följande dag, 71 år gammal. När den goda len var borta, efter 54 års äktenskap, var Johan Friedrich Hackman inte längre sig själv. Redan året därpå, i en ålder av nästan 78 år, följde han henne i graven.

Källor: Ormalf Tigerstedt: Huset Hackman. Julius von Koskulls minnesanteckningar, egna arbeten samt forskning i framför allt Hackmanska arkivet i Åbo Akademi.

Ensiluokan liike

ensiluokkalsessa huoneistossa,

mutta blonot silti vrtä halvat kuin sivukaduilla.

Kulta- ja Kelloseppäalan tavarat:

Lahja- ja Palkintoesineet Kihlat ja Kellot

ostatte edullisesti liikkeestäni, jonka varasto on suuri ja hyvin alaansa edustava.

KULTASEPPÄ

J. A. TARKIAINEN

VIIPURI

"Karjalan" liiketalo, Karjalankatu 19.

Ilmoitus julkaistu 1.4.1931 Karjala-lehdessä.

...perinteet jatkuvat...

YKSILÖLLISTÄ PALVELUA JA KORKEALAATUISIA TUOTTEITA

TARKIAINEN

Mikonkatu 3, 00100 Helsinki, p. 661 916

Julie Hackman, f. Jaenisch. Oljemålning, kopia av självporträtt, tillhör Herrick Hackman, Helsingfors. Bilden ur Tigerstedts Hackmansbok.

på Herttua och hade många värdepapper till en av landets ledande affärsmän och en viktig lokal förtroendeman. Det var tryggt för henne att veta att mamma Dorothea gärna såg barnen hemma hos sig. Julie kom, som så många andra av hustrurna i stadens societet, med i välgörenhetsarbetet. Olika handarbeten delades ut till fattiga kvinnor, som utförde dem mot en liten betalning, och arbetena såldes sedan på soiréer och basarer. I välgörenheten ingick också sjukhjälp och barnvård. Behovet i Wiborg var särskilt stort under nödåren på 1860-talet. År 1869 grundades Diakonissanstalten i Wiborg, i vilken familjen Hackman länge var företräd i ledningen.

Varken Julie eller modern Dorothea hade det alltid lätt med Marie Hackman. Det framgår bl.a. av brev som Julie skrev till sin mor under en

kade inte på förhållandet mellan henne och Johan Friedrich. "Du weisst wie einig mein Fritz und ich immer sind", skriver hon.

Det dåliga förhållandet mellan de två svärmödrarna fortsatte. Både Dorothea och Nikolaus Jaenisch råkade ut för Marie Hackmans skarpa tunga. I familjekretsen sade man att "min nåd och ers nåd inte rymdes under samma tak". Svärmödrarna träffades endast på officiella tillställningar som födelsedagar, dop, bröllop och liknande. Dorotheas och Julies naturliga älskvardhet var ett drag som Marie saknade.

Julie öppnade redan i början av deras långa och lyckliga äktenskap Johan Friedrichs ögon och sinnen för de värden som hon redan som ung lärde sig att uppskatta och han var inte sen att ta emot dem. I en nekrolog efter hans död hette det

Tennisklubben hundra-årsjubilerar!

J. F. Hackman hyllad

Wiborgs Lawntennis Klubb, på 1930-talet omdöpt till VTS, Viipurin Tennis Seura - Wiborgs Tennis Sällskap, är faktiskt ett år äldre än denna tidning. Klubben är alltså verksam på hobbynivå, men stolt över sin anor firade man jubileet värdeliga på Fiskartorpet, und zwar på den riktiga dagen, den 29 april.

Uppvaktningarna var både hjärtliga och roliga. Tennisförbundet kom dragande med kopior av alla registerhandlingar från föreningsregistret samt en säck innehållande 100 tennisbollar. Stämningen var fin, Huusniemiminnena dallrade i luften, programmet var digert och Wiborgs Nyheter reporter var med, lätt förklädd till f.d. juniorspelare. Särskilt hyllades minnet av J.F. Hackmans pionjärinsatser för landets äldsta tennisklubb.

H. M. konung Gustav V tackar Johnny Hackman för dubbelmatch på Gullranda.

Vår bild visar f.d. knattemedaljörerna och kusinerna Tor Gräsbeck och Per Erik Floman uppvaktande sin gamla tennisklubs nuvarande ordförande Heikki Kunttu jämte svi.

Per Erik Floman

Wiborgs Nyheter 100 år!

WIBORGS NYHETER – i dag en sammanhållande länk för wiborgssvenskarna i diasporan – fyller etthundra år: tidningens första provnummer utkom nämligen den 28 februari 1899. Jag skall nu i korthet teckna den bakgrund ur vilken WN på sin tid steg fram, och det var under tider av betydande politisk turbulens. Men innan vi dyker in i bakgrundstemat, bland rötterna, skall det konstateras att Wiborgs Nyheter levnad skulle gestalta sig så här:
– den wiborgska dagstidningen 1899–1939
– törnrosasömnen 1939–1953
– återuppståndelsen i Helsingfors 1953 i form av en årligen utkommande kulturpublikation.

De första tidningarna i Wiborg

Medan Finlands äldsta tidning anses vara *Åbo Tidningar* från 1771 och till 1861, började man i Wiborg först diskutera behovet av en lokal avisa på 1820-talet. Anders Cederwall hade 1814 grundat ett tryckeri i Wiborg. År 1821 beviljades honom tillstånd att ge ut månadskriften *Wiborgs Mancherley zum Nutzen und Vergnügen*. I detta blad förekom inga nyheter, men väl poesi och prosaberättelser. Men "Mancherley" orkade utkomma under bara ett år.

Cederwall gav emellertid inte upp utan började 1823 ge ut *Wiborgs*

I detta hus på Biskopsgatan 16 fanns Anders Cederwallers boktryckeri. Borgmästare Johan Croell byggde huset 1652. Före tryckeriet var där ett apotek. På 30-talet ägdes huset av ing. Georg v. Alfthan.

Wochenblatt, som med både nyheter och annonser levde ett tiotal år. Den efterföljdes 1837–39 av *Wiborgs Annonceblad*.

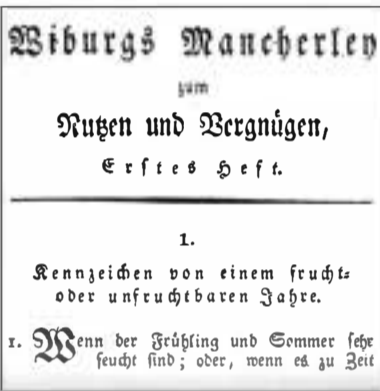
Anders Cederwall grundade sedan också en bokhandel och gav den första finska tidningen *Sanansaattaja Wiipurista* 1833–36, men han avled 1837. Ankan Johanna och sonen Anders Fredrik fortsatte dock i branschen genom att ge ut *Kanava* (namnet inspirerat av Saima kanalbygget) samt veckoskriften *Romanen*, bägge 1845–47. Men censuren bråkade väldeliga och publikationerna fick läggas ned. Cederwallers gav sedermera tillsammans med Pietari Hannikainen ut *Lukemistamaamiehelle*. Det må tilläggas att Sanansaattaja återupptogs 1846–47, ettsista återupplivningsförsök strandade på censuråmbetets motstånd. Också det tämligen menlösa Annoceblad återkom under åren 1842–44.

Nyupptäckt blad

Professor Sven Hirn har i tiden

forskat fram att Cederwallers 1849 lyckades komma ut med den tidigare okända *Tillkännagivanden från Embets Myndigheterna i Wiborgs Stad*. Landskansliet levererade visserligen det mesta av materialet (vilket i någon mån lär ha bidragit censorerna), men under de fem år då "TEM" utkom innehöll de mycket intressanta notiser om t.ex. predikaturer, anlända och avresta resenärer, konsertrecensioner, rapporter om nöjeslivet samt privata annonser.

När sedan tidningen *Wiborg* respektive *Wiborgs Tidning* kom till (se mera därom nedan) kvarstod Till-

kännagivandena faktiskt ända till år 1883, men bara såsom ett slags officiell tidning med informationer från myndigheterna.

Nya entreprenörer

Cederwallers hade tillsammans med publicister såsom Hannikainen, Wirenius och Ignatius stått för all denna journalistiska aktivitet. Efter dem inträder ett nytt namn på arenan, Johannes Alfthan (1830–1893), son till märkesmannen Anton Alfthan (se Wiborgs Nyheter 1998). Under studietiden dokumenterade Johan Alfthan sitt intresse för litteraturen och för revolutionsrörelserna 1848 ute i Centraleuropa. Han var en något vacklande idealist, skrev och gav ut dikter, blev bokhandlare och var 1854 mogen att tillsammans med diktaren L. Leistenius grunda en egen tidning, som hette *Wiborgs Tidning*. Men detta blev ett fiasko, varom följande replik av den garvade publicisten August Schamaan vittnar: "En färglösare, en liflösare, enformigare och tråkigare figur kan man just icke utan alltför öfverdriven inbillningsförmåga föreställa sig".

Men det kom en glansperiod

Trots detta dräpande utbrott om det wiborgska bladet synes Schamaan ha haft något slags samröre med Johan Alfthan. Schamaan kom nämligen med som anonym medarbetare och tidningen fick ett nytt namn *Wiborg, Tidning för litteratur, handel och ekonomi*. Av denna rätt märkliga avisa har skrivaren av dessa rader i sin privata ägo en komplett, inbunden årgång, nämligen 1855. "Wiborg" skulle bli staden Wiborgs främsta bidrag till landets presshistoria. Dess goda anseende får till betydande del tillskrivas Alfthans kompanjon, redaktör C.I. Quist, en utmärkt skribent som satt sig före att åstadkomma en patriotisk och debattglad tidning. Med i företaget var även majoren Ehrensward, stadsarkitekten Bosin och handlanden Ferd. Alfthan.

"Wiborg" skrev mängder om af-

färslivet, lantbruk, industri, nya och rationella arbetsmetoder, och visade prov på ett vaknande sinne för den sociala dimensionen i samhället. Tidningen trycktes i 4-spaltigt format – i Helsingfors var det bara 3-spaltigt...

En viss berömmelse inhöstade "Wiborg" för sin innovation av det som vi i dag benämner en ledare. Man introducerade Dagsartikeln, en daglig föregångare till våra dagars ledarbegrepp. Arvid Mörne skrev en gång att "inget annat blad har som "Wiborg" i handling omsatt den vaknande hägen för ökad ekonomisk verksamhet". "Wiborg" höll sig t.o.m. med en korrespondent i Helsingfors. Den politiska tonen blev fränare och tidningen kunde berömma sig av att ha fått en varning av generalguvernören Frey för "socialism och radikalism".

"Wiborgs" upplaga kulminerade år 1857 med astronomiska 1 481 exemplar – men så kom den utförsbacke som knäckte Alfthan och det var 1861. Men hans tidning hade i "Presstudier" av Mörne betygsatts även så här: "Tidningen 'Wiborg' var den främsta förelöparen till den kommande konstitutionellaeran och dess politiska press".

Nya försök...

Efter några år återupptogs den av poeten Leistenius grundade *Wiborgs Tidning*, och dess profil kom under åren 1864–81 att vara utpräglat svensktdominerad.

År 1881 var det dags för en ny wiborgssvensk avisa igen. Nykomlingen fick i dopet namnet *Wiborgsbladet*. Till dess förtjänst får sägas att bladet inte alls uppskattades av censuren, som satte stopp för det 1899. Visserligen gjorde det en kort comeback 1902. Dess linje var "mycket svensk".

Dess liberalare konkurrent hette *Östra Finland* och utkom åren 1875–99. I detta sammanhang är det av intresse att konstatera att följande aktör, *Wiborgs Nyheter*, presenterade sig som efterträdare till *Östra Finland*, vilken avisa för övrigt, även den, gjorde comeback 1905 till 1910.

Måhända har mina läsare vid detta laget blivit litet otåliga: när börjar han tala om vår tidning? Tyvärr måste jag ännu med några rader komplettera fond bilden.

Jag vill nämna att det 1901 startades ytterligare en svenskspråkig wiborgsavis vid namn *Wiborgs Dagblad* med K.O. Sederholm vid rodret. Men den dagsländan tuppade av efter sitt första nummer. Andä begav det sig att Hj. Wadenström 1904 tog sig före att börja utge *Wiborgsposten*. Efter 2 provnummer och 17 ordinarie sådana dog även denna tidning ut 1905.

Utrymmet medger inte att här redogöra för den finska wiborgspressens utveckling. Jag nämner blott helt kort att det efter Sanansaattaja och Kanava skulle födas och delvis dö en räkka tidningar, av vilka här uppräknas *Wiipurin Sanomat*, *Viipuri*, *Viipurin Uutiset*, *Ilmarinen*, *Karjalan Sanomat*, *Karjalan Lehti*, *Karjalan Kansan Työ*, *Maakansa* och, naturligtvis vår kollega *Karjala*, på sin tid landets näst största dagstidning. Beträffande de finska tidningarnas profil konstateras att de högersinnades främsta drivfjädr var den finsknationella väckelsen, medan vänsterpressen naturligtvis sköt in sig på de sociala frågorna.

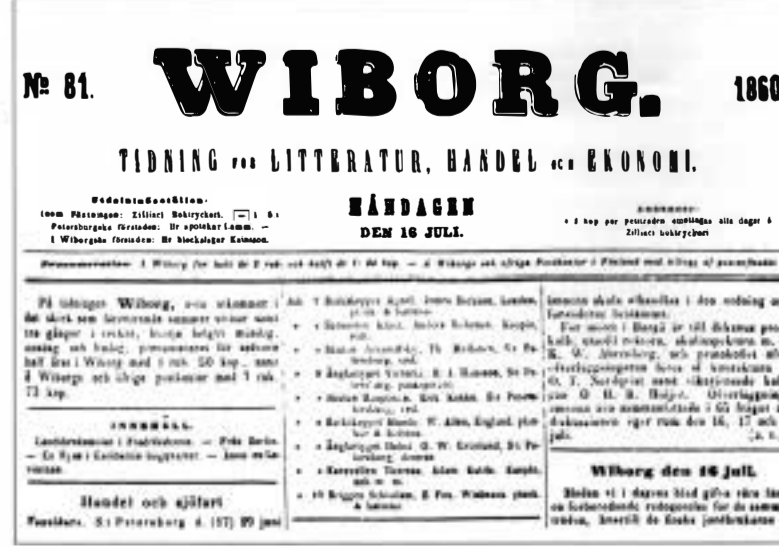
Men nu kommer Wiborgs Nyheter!

I samband med att såväl Wiborgsbladet som *Östra Finland* av censorernas trakasserier nödgades ge upp steg *Wiborgs Nyheter* fram ur askan, och detta var i februari 1899. Därav skulle det bli en dagstidning med 6 nummer per vecka ända till 1931, då man av ekonomiska skäl fick lov att banta ned till 3 ggr pr vecka. Det första nummer som jag kunnat framforska är daterat den 28 november 1939, vilket kan tyda på att krigsbrottet två dagar senare på morgonen omöjliggjort tryckandet av den dagens tidning. Enligt "Suomen sanomalehdistö" utkom WN inte under tiden 29.9–15.11.1939 under det s.k. YH-skedet, vilket jag inte varit i tillfälle att verifiera.

Redaktionen har nu skaffat fram en kopia av Wiborgs Nyheter's historiska, första provnummer, tagen av

Universitetsbiblioteket i Helsingfors. Tidningens gulnade papper respektive dess skrynklighet har gjort mikrofilmerna tämligen suddiga, och utrymmet medger inte att här återge alla sidor. Vi tar ett förminkat exempel på introduktionsnumret för att ge dagens läsare åtminstone någon uppfattning om vad det var som herrarna år 1899 ville med Wiborgs Nyheter.

I en ledande artikel, daterad Wiborg den 28 februari 1899 och rubricerad Till läsaren, beskriver först födsvärdarna så här – efter konstaterandet att de två wiborgssvenska tidningarna indragits av censorerna – "låt vara att man kunde fråga sig om det lilla svenska befolkningsunderlaget maktar med två tidningar. Icke desto mindre gifves det dock omständigheter som gjort det till en oafvislig plikt att uppbjuda allt för att utvärka rätt att utgifva denna nya tidning. Hvad vi härmed äsyfta tor-

Östra Finlands Nation 75 år

- liten men naggande god!

Varje gång jag åker förbi Nya Studenthuset kastar jag en blick upp mot Öffens fönster under den gröna kupolen. Är det ljus där uppe? På min tid, 1970-talet, var det folk på nationen så gott som sju dagar i veckan, men i dag är det väldigt ofta mörklagt. Vad sysslar dagens nationsmedlemmar med, sitter de i mörkret eller har verksamheten somnat in? Somnat in har den väl inte, men ÖFN av i dag är nog en mycket liten nation. De aktiva är i stället naggande goda!

1990-talets nationer har fått finna sig i att konkurrera med de allt aktivare ämnesföreningarna vid universitet och högskolor, och natur-

Vare därmed hur som helst, den lilla klick aktiva, trevliga ungdomar som i dag huserar på ÖFN inger hopp inför framtiden. Deknagar på, ordnar teater- och konsertbesök, gämylftnar, herr- och dammiddagar, årsfester och gulnåbsintagningar precis som förut. Och i år hade flera gulnåbs hittat vägen upp till nationen. Utmaningen är nu att hålla dem kvar. Å andra sidan är väl ett lågtmedlemsantal inget nytt i ÖFN:s historia, som omfattar både höjder och vågdalar. Jag minns krisen 1972 då ÖFN tvångsflyttades från sjätte våningen upp till sjunde för att dela bo med Åbo Nation. Då blev den enda stackars gulnåben nästan

ÖSTRA FINLANDS NATION
VIA
HELSINGFORS UNIVERSITET

inte längre fråga om några sveltiga ostsmörgåsar. Nej, i dag får man sig till livs regelrätta gourmetmenyer, med förrätt, varmrätt och dessert, också vid en vanligt sats. En forn värdinna nästan skäms!

Trots sin litenhet för Östra Finlands Nation alltså inte något tynande liv. Om aktiviteten är lugnare här hemma så är den desto livligare västerut. Kontakterna med Västmanlands-Dala Nation har upprätthållits. Man besöker varandra i stora delegationer på årsfester och vårbalar. Till och med Akutväskan åker alljämt fram och åter över viken. Inom parentes sagt uppnår väskan snart den aktningvärda åldern av 30 år! Nytt är att man också upprättat liknande kontakter med Lund. På en årsfest för några år sedan var gästerna faktiskt fler än värdarna!

Enligt gammal tradition får nationen också årligen besök av den Vadalensiska studentorkestern Kruthornen Ab, numera dock i februari.

Enligt uppgift kommer Kruthornen i år att närvara vid årsfesten, vilket innebär att vi kan vänta oss ett ljudligt nachspiel och en dito sillis!

Därmed är vi framme vid jubileet, som firas enligt gamla traditioner, och begås i salen på Gamla Studenthuset på den riktiga årsdagen, dvs. den 27 februari, med solenn akt kl. 16 och supé kl. 18. Festtalare är nationens hedersmedlem, professor Peter Tigerstedt. Se annonsen här invid.

För fem år sedan vid 70-årsjubileet utlystes en tävling mellan generationerna; vilket tiotal ställde upp med flest festdeltagare? Jag tror att det var de äldsta som vann, så nu utmanas alla senare generationer att vara bättre!

Ann Holm

Sommarfest på Andö i den östnyländska skärgården i mitten av 1970-talet. Klubbmästaren har ölet under kontroll!

ligtvis också det överutbud av aktiviteter det övriga samhället bjuder på. Kanske de IT-charmade ungdomarna av i dag har flyttat till den virtuella världen för gott? Kanske de inte längre har ro att umgås med verkliga människor, om de inte kan klicka sig bort när någon ställer krav på dem?

fastbunden vid stolen... Numera förflyter samarbetet med ÅN mycket bra. De facto ordnar de bägge nationerna ofta gemensamma evenemang. ÅN är nämligen lika liten som ÖFN, men om den är lika god vågar jag inte uttala mig om. Det som däremot är mycket gott är den mat man numera serverar på ÖFN. Det är

Östra Finlands Nation

firar 75-årsjubileum
lördag 27.2.1999

i Gamla Studenthuset
Solenn akt kl. 16-17.30, supé kl. 18
Pris: 300 mk för graduerade, 250 för studerande,
betalas på konto 405511-52479
Anmälan senast 15.2.1999
till Anna Kujala, tfn 040-520 5436

Jos siull' on snaijuu,
juo Sergejeffin tsjaiuu

Toppen
Sergejeffs Java te
i koppen!

OY SERGEJEFF AB

Löjtnantsv. 10
00410 Hfrs
tel. 532 041 fax 532 045

1860 A.TILLANDER JUVELERARE

ALEXANDERSGATAN 48
00100 Helsingfors tel. (09) 622 6630 fax (09) 622 6633

Wiborgs nyheter tackar bildleverantörerna:

- Hans Andersin
- Per Erik Floman
- Max Hagman
- Vivian Hästö
- Bror-Axel Lamberg
- Museiverket
- Carin Olin-Lamberg
- Oleg Oseroff
- Heikki Poutanen
- Irma Saarikoski
- Bo Sandberg
- Carl Fredrik Sandelin
- Riitta Thuneberg
- Vanha viihtyisä Viipuri, Viiste
- Viipurin historiallinen keskusta,
- Petri Neuvonen
- Wiborgs Arkivförening
- Wiborgs Stads Historia, Ruuth

Sparat har vi
gjort i hela vårt liv,
men nu är det fonder
som gäller.

Vilken är skillnaden mellan vanligt sparande och Fond- och Försäkrings-sparande? Avkastningen på sikt förstås. Hör dig för hos oss. Hundra mark i månaden räcker för att vara med.

 Aktia

Sparbank
Banken med mänskliga mått

TURKISTUKKU OY
Lönrotinkatu 22 A
00120 Helsinki
☎ 358-9-694 9044
SKINN
Telex 122094 skinn sf
Fax +358-9-693 2601

EN längtar TILL
BRÄNNANDE SOL,
EN ANNAN TILL
SKUGGIGA GRÄNDER.

FINLANDS RESEBYRÅ

www.smt.fi
HELSINGFORS Telefonförsäljning (09) 182 6759, må-fr 8-19, lö 9-15,
phonesales@smt.fi

Perinteitä vuodesta 1827...ja juhlat jatkuvat

Kaisaniementie 6, 00100 Helsinki, Puh. 632223

Innehållsregister för Wiborgs Nyheter utgåvor efter krig, 1953–1999

I förteckningen ingår inte bildsidor eller bildtexter, annonsuppgifter, tillfälliga verser, frågesport och diverse smånotiser resp. födelsedagar. Av notiserna om 7 januarifesterna medtas endast jubileumsåren.

Vid öppet signerade artiklar är författarnamnet angivet. Om texten är ett utdrag ur deras författarskap i andra publikationer anges detta med "utdr.". En stor del av det lättare materialet är skrivet under pseudonymer, vilka i regel dolt chefredaktörens signum.

Gruppering

- Ledande artiklar
- Historiska betraktelsen
- Närhistoria: krig, evakuering – och det ryska Vyborg
- Den wiborgska atmosfären i festtal och uppsatser
- Wiborgs stadsplanering, byggnader, kyrkor, gravgårdar
- Handel, industri, hovrätt, riddarhus, sjöfart och spårvägar
- Person- och familjepporträtt
- Villaliv och herrgårdar
- Litteratur och press
- Konst, musik och teater
- Museer och samlingar
- Skolor och skolminnen
- Föreningar, nöjesliv, jubileer
- Idrott
- Skildringar av vardagsliv och resor
- Notiser och kåserier

Ledande artiklar

- 1953 "Än finns en flick"
1954 Vackrast i världen
1959 Läsekretsen och Wiborgs Nyheter
1961 Wiborg i negativ synvinkel
1965 Wiborgs Nyheter i blickpunkten
1966 Ett jubileum i blickpunkten (Hackmans 175 år)
1987 Wiborgare i farten *Per Erik Floman*
1988 Wiborgsbilden 1987 *Per Erik Floman*
1989 Minnenas stad *Per Erik Floman*
1990 Wiborgska funderingar *Per Erik Floman*
1991 Karelen... *Per Erik Floman*
1992 Wiborgs öde? *Per Erik Floman*
1993 Värdefull wiborgsk väggkost *Per Erik Floman*
1994 Karelendebatten *Per Erik Floman*
1995 Åt Posse ära för bedriften *Per Erik Floman*
1996 De svenska institutionerna i Wiborg
Per Erik Floman
1997 Spurt och stafettväxling *Per Erik Floman*
1998 Hur gick det med framtiden? *Per Erik Floman*
1999 Gränser *Per Erik Floman*

Historiska betraktelser

- 1965 Till storstrejkens 50-årsminne
1957 Katarina II gästar Wiborg
1958 Stormningen av Batteribacken – ett 40-årsminne
1959 Kejsarfeber i Wiborg
Compendium till kejsarbesöket 1885
1960 Raggare och skumraskmän på 1300-talet
Bruunar
1966 "Staden" (ur "Huset Hackman")
Om språkförbistringen i Wiborg *Guido Simberg*
1967 Wiborg på 1830-talet *Holger Thesleff*
Halvsekelminnet av revolutionen i Petrograd
1968 För 50 år sedan (Wiborgs belägring och erövring
Batteribackens erövring 1918 *Rolf Winter*
Segerparaden 1. maj
Peter den Store och Lejonet
Offerviljan år 1917
Flygbombaren på Antreafronten
1970 Kejsarbesök i Wiborg
1972 Glimtar från ofärdsåren
Välgörenhet i 140 år *Ebba Ramm-Schmidt*
1988 Wiborg på 1500-talet
1989 När Wiborg sprängde sina bojar *C.G. Aminoff*
1990 "1788" – Fruntimmersskolans första miljö
Per Erik Floman
1991 Urgamla urkunder
I valet mellan öst och väst *Kalevi Tilli*
Wiburgensisk heraldik *Henrik Degerman*
1992 Det danska Viborg *Per Erik Floman*
Kungsvägen till Wiborg *C.J. Gardberg*
1993 Generalguvernörens kyrkvisit
Wiborgs Slott 700 år! *Per Erik Floman*
1994 Wiborgs Nyheter redaktörer förvisade!
Hansan i Wiborg *Anni Lampén*

- 1995 7. januari 160 år *Per Erik Floman*
500 år sedan Wiborgska Smällen
Per Erik Floman
50 år sedan evakueringen *Stig Jaatinen*
1997 Wiborg 1870–71 – en stad med mycket svenskar
Tore Modéen
1999 Svenskt i Wiborg *Jürgen Salay*

Närhistoria: krig, evakuering – och det ryska Vyborg

- 1955 Det gamla och det nya Wiborg
1960 Hälsningar från Wiborg
1962 Dagens Wiborg
1976 Besök i Wiborg i september 1941
Herrick Hackman
1980 Rundtur med Wiborgs ryska stadsarkitektur
Christel Kaarekoski
Två besök i Wiborg *Mikael Westerback*
1983 Vandring i dagens Wiborg *Christel Kaarekoski*
1984 Ödesåret 1939 *Sally Söderlund*
1985 De två sista, dramatiska veckorna
ur Vivi Gräsbecks dagbok
Julafton i Wiborg 1939 – den långa evakueringen
börjar *Sally Söderlund*
1986 Med 7. januari i Wiborg *Ebba Ramm-Schmidt*
Flykten från Wiborg slutar i Solf *Sally Söderlund*
1987 Wiborgsturismen – en dalande stjärna?
Erik Floman
1993 Wiborg vi kommer *Susanne Runeberg*
1996 Wiborgs återerövring 1941 *Erik Sommerschild*
Poslednje novast iz Vyborg (senaste nytt från det
ryska Vyborg)
1997 Poslednje novast iz Vyborg
1998 Poslednje novast iz Vyborg
1999 Poslednje novast iz Vyborg

Krigsinteriör från Alvar Aaltos bibliotek.

SOK i Södra Hamnen 1942 – i dag återuppyggt.

Den wiborgska atmosfären i festtal, uppsatser etc.

- 1955 Festtal vid 7. januaribalen 1954 *Henrik Zilliacus*
1959 Mina minnens stad
1961 Wiborg höll sin stil in i det sista
1962 En värld som försvann
1963 En kärleksförklaring till gamla Wiborg
Per Erik Floman
1964 Festtal vid 7. januaribalen 1963 *C.G. Aminoff*
1965 Det var en gång i Wiborg... *Victor Hoving, utdr.*
1968 Tack för att Du fanns *Kersti Bergroth, utdr.*
1970 Till flydda tider återgår *Alma Söderhjelm, utdr.*
1973 Festkåseri vid 7. januaribalen 1972
Helga Pelkonen
Minns du, visste du
1977 En utböling berättar *Harald Hohenthal*
1978 En epok har gått till ända (om Frida Sergejoff)
Dikt från gamla Wiborg
1980 Om helgtraditioner och sällskapsliv
Berit Svensson
1984 Det var då, min vän... *Donis Holm*
1987 Samhörighet kring wiborgsminnet
Per Erik Floman
1989 Född och uppvuxen i Wiborg *Tor Gräsbeck*
1995 Vardagsliv i Wiborg på 1650-talet *C.J. Gardberg*
1998 Wiborgsliv och wiborgaröden *Monica Ståhls*

Wiborgs stadsplanering, byggnader, kyrkor, gravgårdar

- 1957 Silhuetten
1959 Gamla portar i Wiborg
1961 Om gatunamn (fr. allmänheten)
1963 Teesalonki – en intervju
1966 Bildkavalkad (utställning) från Wiborg
1967 Dominikanerklosterkyrkan
1969 Rådhusalen
Medeltida silhuett
1976 Baron d'Azurs palats
Wiborgs-guide – gamla och nya Wiborg
1979 Några tankar om framtiden
Sorvali
1980 Runda Tornet har åter slagit upp portarna
1982 Några glimtar ur "stadsplanetens" dunkla strålknippe *Otto I. Meurman*
1984 Vad nytt om Wiborgs miniatyrmodell?
1985 Harmajden veljesten kirkko *Otto I. Meurman*
1986 Gamla, glada Wiborg i miniatyr
1989 De vitala självständighetsårens byggande
1990 Arkitekt Johan Jakob Ahrenberg *Kaj Lindholm*
1991 Arkitekt Uno Ullberg *Kaj Lindholm*
1992 Vanhelgad helgedom rehabiliterad
Per Erik Floman
1993 Senaste nytt från Petri Pauli kyrka
1995 Petri Pauli kyrka – latest news
1996 Alvar Aaltos bibliotek
Wiborgs kyrkor, deras uppkomst och öden
Per Erik Floman
St Hyacinthus' kyrka vid Vattenportsgatan *C.J. Gardberg*
1997 Gravgårdar i forna Wiborg *Erik Francke*
1999 Det underjordiska Wiborg

Handel och industri, sjöfart och spårvägar, hovrättoch riddarhus

- 1956 Kanalen
1958 Wiborgs Riddarhus och dess adel
1963 Saima kanal
1966 Sjöfartens öppnande i Wiborg
1967 Kanaltankar
1968 Minns ni P. Johannes, Wellamo och Louhi?
1972 Ångslupsbolaget
1980 Minns ni Wiborgs vänliga butiker?
1985 En dramatisk och ödersdiger sjöresa *Olof Pehkonen*
1990 Firman Hackman 200 år!
1991 Guvernementsadeln i Wiborg *Henrik Degerman*
1992 Wiborgs jubilerande spårvägar *Per Rickheden*

- 1993 Butiker med anor på Katrinegatan
Per Erik Floman
Om kommunal socialism och spårvägar
På djuphavsseglats med Suomen Joutsen
Erik Segersven
1994 Huset Weckrooth på 1700-talet *Per Erik Floman*
Handelshuset Rothe på 1800-talet
Per Erik Floman
Handelshuset Starckjohann
Ebba Ramm-Schmidt
1996 Sparbanken i Wiborg – ett äreminne
Per Erik Floman
1998 Wiborgs etthundraåriga Hovrätt
Per Erik Floman
Om wiborgska vattenleder
Herman Parland, intervju
Om kaffehandel i gamla Wiborg
1999 Helkama återvänder till Wiborg *Hans Andersin*

Familjer och släkter, personporträtt

- 1953 En wiburgensisk patriciersläkts öden
Ö. Tigerstedet, utdr.
1954 Då Wiborgs damer kämpade för make, barn och allmän moral
1958 En patriot (Georg Antonoff)
1959 Greve David Alopaeus
En human tullchef *Viking Åhlgren*
1960 Sällsamma livsöden *Lempi Jääskeläinen, utdr.*
Schura (Alexander Ignatius)
1961 Harald Ahlström och hans pappa
Gefwert & Palmberg
1962 Muhammed (Forström, Forsman)
1963 Paul von Bruun
Frida Sergejeff
Ragnar Timgren in memoriam
1965 Bröderna Krohn från Petersburg
Herman Hultin in memoriam
Fruntimmersskolans äldsta dam 100 år

Juho och Maria Lallukas gravmonument 28.2.1998 – i Villmanstrand, dit det för några år sedan kunnat flyttas från Ristimäki i Wiborg.

WN:s reporter tog sommaren 1998 bilden till höger i Petri-Pauli nyrenoverade kyrka. Jämför med bilden nedan ur Viistes wiborgsbok, tagen från samma punkt.

- 1966 Småplock ur Monrepos historia
1967 Kärt barn – originalens Wiborg
Alexander Sommar in memoriam
Bernhard Gagneur, vattentrollkarlen
1968 Familie Hanemann *Gunnar Mårtensson*
1970 En Ida Ahlberg-vision *Anne-Marie Kraatz*
1972 Levnadsteckning av Uno Ullberg *Birger Brunila*
Harry Palmberg har gått ur tiden
Helmer Wahlroos in memoriam
Guido Simberg in memoriam
1973 Gunnar Ekström in memoriam
Eldsjälen i 7. januari rediviva, Paul Bruun
1974 Ett unikt 210-årsjubileum (Elfströms)
1975 Nikolai Smolander, lyceets vaktmästare
Två firmajubileer: Sergejeffs, Marschans
1976 Möte med wiborgare *Verna Withol*
Räfst på 85-årsfesten – ett ärekränkingsmål
1977 Helga Pelkonen in memoriam
1978 Frida Sergejeff in memoriam
Harry Withol in memoriam
1979 Ur en wiborgsfrus kokbok från 1700-talet
Thomas Thesleff
1980 In memoriam: Julius Gefwert, Rolf Winter, Berit Svensson, Wilfred Hackman
1981 Fyra bröder *Alfthan Märta v. Alfthan*
1982 Anne-Marie Kraatz in memoriam
1983 Kusken Pekka *Christel Kaareskoski*
1987 En saga – ett minne (Lennart Peterson)
Dorrit Perander-Ruuth
Linköpingslektor blev biskop i Wiborg
Harald Tigerström
1988 Ur en urmakares urkunder *Erik Elfström*
1989 Apotekaren och hans apotek *Stig Jaatinen*
1990 Otto Iivari Meurman 100 år
Ebba Ramm-Schmidt
Gamla wiborgare i Rom *Göran Stenius*
Tor och Alexej i sydsvensk intervju
1991 Wiborgare i Rom i vårt sekel *Göran Stenius*
Samling kring Alfta
1993 Urmakare till sjöss *Erik Elfström*
1994 Alexander Edvard Modéen *Tore Modéen*
En skollektor i gamla Wiborg
1995 En norsk familj i Wiborg *Andreas Diesen*
Wiborgsfamiljen Thesleff 400 år i Finland
Thomas Thesleff
En strävsam lektor (P. Nokelin) *Per Erik Floman*
Ett kvinnoöde i 1800-talets Wiborg (Fredrika Wright) *Helena Helkama*
1996 En petersburgsk forskare, som fick byta roll
(Andrej Rudnev) *Arne Roussi*
1997 Slottsbrand, kejsarbesök, julvisiter (ur Tudermans dagbok) *Per Erik Floman*
Biskop Petrus Bång och hans boktryckare
Jarl Pousar
Det Posseska trädets rötter och bladverk
Per Erik Floman
1997 Aminoffar i Wiborg *Lars Aminoff*
1998 Wiborgs-Alfthanarna *Marianne v. Wright*
1999 Tre kvinnor i Wiborg *Carl Fredrik Sandelin*
Släkten Richardt i Wiborg och Fredrikshamn
Carin Olin-Lamberg och Bror-Axel Lamberg
Den fröhandlande stationsinspektorn på Myllysaari *Max Hagman*

Villaliv och herrgårdar

- 1954 Monrepos – pärlan i Wiborgs krona
1957 Näset under datschatiden
1958 Monrepos rediviva *Harry Palmberg*
1961 Var skola vi nu hyra för sommaren?
1969 Tre vackra wiborgsflickors barndomshem
1970 De förlorade paradisen *enl. Paul Bruun*
Runolinna
1971 Onnela *Rolf Winter*
Suur-Merijoki *Harry Palmberg*
1973 Saarela gård på 1800-talet
1974 Herttua
1976 Min vinter på Niemenlauta *Håkan Simberg*
1980 Ett fågelparadis *Anne-Marie Kraatz*
1983 Barndomsminnen från Niemenlauta
Guido Simberg
1985 Herrgårdskultur i Wiborg *Otto I. Meurman, utdr.*
1986 Alfthanska gårdarna *Otto I. Meurman, utdr.*
1987 Kiiskilä gård *Otto I. Meurman, utdr.*
1988 Sorjos svenska by i Karelen *Ragnar Mannil*
Hämäläis gård *Otto I. Meurman, utdr.*
1990 Monrepos fängslar än i dag *Mikael Westerback*
1991 Villor och villaliv kring Wiborgska viken
Stig Jaatinen
1994 Niemenlauta *Hans Andersin*
1995 Villabebyggelsen och -kulturen *Stig Jaatinen*
1998 En sommarstuga i Wiborgs skärgård anno 1997
Hans Andersin

Litteratur och press

- 1953 Ett utdött språk
Rotvälskan *Uno Ullberg*
1954 Detaljer om det fruktsvärda olyckstillbudet på Salakkalahti
1956 Axplock ur Platmenagens ordbok

Denna stol fick fru Gunnel Floman i 50-årsgåva av sin syster 1935. Den, jämte övrigt bohag, blev kvar i Wiborg efter Vinterkriget. Huset stod kvar, men hemmet blev plundrat. Under krig nr 2 förstördes huset vid Torggatan 2, men stolen hittades i en våning i Repola stadsdel. Vid den andra evakueringen följde den med till Helsingfors. På armstödet är den något slitet av de ryssar som suttit på den under nästan två år. Nu står den hos chefredaktören för WN.

- 1959 Wiborgs Nyheter kompletterar *Poika Tuominen*
Wiborgismer
Rotvälskan
1961 Ett kulturdokument
Ur hävdernas natt – gulnade klipp
1962 Boklådorna
Slottskväde *Collet Lindén*
Bestseller: Wiborgs gymnasium 1805–1842
Läsekretsen och Wiborgs Nyheter
1963 Axplock ur det wiborgska språkets lexikon
1965 Sketch: Morgonidyll i det gamla Wiborg
Lempi Jääskeläinen – Wiborgs egen författare
Redaktörsskifte Vid Wiborgs Nyheter
1970 "När vi voro skolpojkar" – rar Wiborgsbok
1974 Tyrgilsmuseets kvartalsskrift
1977 Som filmhjärte i Wiborg 1937 *Ake Åström*
Wiborgssvensk ordbok
1978 Sidor ur gamla Wiborgs Nyheter
1979 Rothvälskan
1982 Arvoisa rouva Marie
Oi aika Viipurin
1985 Ponte Rioltalta Torkkelille *Katri Veltheim*
1987 Med spårvagn genom die Festung
Kalevi Tilli, utdr.
1988 En wiborgares bokhylla *Per Erik Floman*
1989 En wiborgares bokhylla II *Per Erik Floman*
Om bilder och arkiv *Kaj Lindholm*
1990 "Nyheter" har fyllt 90 år *Per Erik Floman*
Farfars bibliotek *Håkan Simberg*
1993 Wiborgs Nyheter-teamet
Wiborgs Nyheter goes West
Pressröst från Sverige
Wiburgensi Musicalia Kåseria
Bokspalten
– Ett handelshus i Wiborg *Enbom & Sandelin*
– Karjalan rapsodia *Kalevi Tilli*
– Porkansaari *Stig Jaatinen*
– Viipurin 7 vuosisataa, stort bildverk
1994 Bokspalten
– Ikuinen Viipuri *Wuipurilainen Osakunta*
– Die Wiborger Deutschen *Rob. Schweitzer*
– Wiborg – Gamla Finlands huvudstad
Suom. Kirj. Seura
Wiborgskt blandspråk *Marika Tandefelt*

Detta är inte "Pilipuu" i Papula, vars första version i trä kunde ha sett ut så här. Tornet lär ha funnits invid Monrepos – fotot är knäppt av förvaltaren Aatos Sirola och givet WN av Heikki Poutanen.

- 1995 KARJALA fyllde 90 år *Per Erik Floman*
Bokspalten
– Viipurin historiallinen keskusta *Petri Neuvonen*
– Viihtyisä Vanha Viipuri *Juhani Viiste, nytryck*
– Studia Wiburgensia 1993 *Hfrs universitet*
– Karjala takaisin etc. *Pentti Virrankoski*
– Kaunis Karjalan maa *Kimmo Kuusa*
- 1996 Kulturbärare jubilerar – Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura
Bokspalten
– Karelén med kärlek *Kaj Wahlbeck*
– Oss människor emellan *Lisbeth Stenius*
– Wiborg – en stad i sten (se äv. 1997)
C.J. Gardberg
– Lihaniemi – muisto sydämessä
– Mitt Wiborg *Tor Lindholm*
- 1997 Bokspalten
– Samolaboken
– Villorna kring Wiborg (se äv. 1998)
Stig Jaatinen
– Wiborg – en stad i sten *C.J. Gardberg*
– Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura, tomite nr 11
– Torjuntavoitto Viipurinlahdella 1944
Matti Koskimaa
– Karjalan Ratsuväkirykmentti *Klaus Castrén*
– Vie mennessäs, tuo tullessas *Terttu Sallinen*
– Petersburgska vägar *Max Engman*
– Historiaa ja muisteloja *Wiborgs Arkivförening*
1998 Vår läsare i dagens Wiborg
- 1998 Bokspalten
– Elysium Wiborgense (villaboken) *Stig Jaatinen*
– Die Fibeln der Wiborger Aufklärung
Rob. Schweitzer
– Koggar, marzipan och svenskminnen
U. & O. Siljeholm
– Rakkaudesta taiteeseen *Viip. Taiteilijaseura*
– Jacob Ahrenberg – un gustavien finlandais du siècle dernier *Tore Modéen*
- 1999 Wiborgs Nyheter 100 år *Per Erik Floman*
Innehållsregister för Wiborgs Nyheter 1953–99
Per Erik Floman
Bokspalten
– Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura, tomite nr 12
– En man från Viborg *Kerstin Hellström*
– Viipurin kaupunginkirjasto
– Viipurin Tienhaara - siellä myö asuttii
Tapio Sormunen
– Viipuri-opas
– Erik Elfströms släkthistoria

Konst, musik och teater

- 1954 Dundersensation vid gårdagens föreställning av Sköna Helena
1955 Thalias tempel i Wiborg *Ester Höckert*
1956 Från den levande bildens historia i Wiborg
1958 Moje (Mauritz Stiller) i livsfara
1962 Ars 1961
1964 Glada änkan i Wiborg
1965 Badande hovdamer och japanska brottare
1969 Harry Wahls violiner
1974 Ett fjärran eko från en musikers liv i Wiborg (J.P. Mouritzen)
Alla konstarter har nytta av varandra (Lasse Wager)
En trevlig utställning

Carte postale, avsänt 21.12.1907 och föreställande den ståtliga terrass restaurangen Espilä i Wiborg, Torkelsesplanen.

- 1977 Stor maskerad anno 1809 i Wiborg
1979 Det glada Wiborg 1837 *Sven Hirn*
1980 Familie Hanemann på tyska
Morgonidyll i det gamla Wiborg (sketch)
1983 Cirkus i Wiborg *Sven Hirn*
1984 Glimtar från musikkvällen i Wiborg
Per Erik Floman
Viipurin taidekokoelmat *Soile Rinno*
1986 Heidi Krohn som Marie Hackman
Ebba Ramm-Schmidt
1989 Dramatiska Klubben i Wiborg

- 1991 Eggande wiborgsrytmer
Statyerna på Tervaniemi
Ur dagbok och brev – om fester och teater
1996 Musik i Wiborg på 1600- och 1700-talet
Fabian Dahlström, intervju
1997 Viipurin Lauluveikot 100 år!
1998 Hur gick det med de wahliska stradivarierna?
1999 De muntra musikanterna och Wiborg
Mera om Wahlar, violiner och kusiner

Museer och samlingar

- 1966 Från Pantsarlaks bastion till Engels
Spannmålsmagasin (Konstmuseet) *Greta Jaatinen*
1983 Nu får vi Wiborg åter – i miniatyrformat!
1987 Vad är Tyrgilsmuseet (grundat 1972)?
Miniatyrwiborg växer *Ebba Ramm-Schmidt*
Tyrgilsmuseets samlingar till Villmanstrand
1988 Nytt från Miniatyrwiborg *Ebba Ramm-Schmidt*
1989 Senaste nytt om miniatyrmodellen
Ebba Ramm-Schmidt
1990 Miniatyrmodellen – turistattraktion
1995 Huvudvitriken färdig i Villmanstrand
1997 Mini-Wiborg färdig! *Per Erik Floman*
Monrepos-biblioteket – wiborgsk skattkammare
Rainer Knapas
”Det svenska Wiborg”-utställning på Slottet
1998 Kaméerna på Monrepos *Rainer Knapas*
1999 Stiftelsen för Wiborgsmuseet nådde sitt mål
Per Erik Floman

Skolor och skolminnen

- 1954 Några skolminnen från Wiborg *Algot Niska, utdr.*
1957 Den gamle rektorns sekelminne
Upprop till forna wiborgslyceister
Unga patrioter demonstrerar
1960 Wiborgslyceisternas kamratmöte
Festalt vid detta *Harry Palmberg*
1962 Lattans gravöl
1963 Lattans gravöl
1964 Gamla Töughterschule – Fruntimmersskolan
Demoisellenschule-Fruntimmersskolans 175-års-
jubileum
Hufvudstadsbladets bidrag till jubileumsdagen
Tyska Skolan i Wiborg (år 1703)
Forna Svenska Lyceisternas kamratmöte 1944
Pojkarnas byggnader
Kring det förberedande stadiet
Ett nattkvarter
1965 Min syn på Lattan *Algot Niska, utdr.*
Lattans gravöl 1964
Skolanekdoter från 1930-talet
1966 Lattans gravöls 30-årsjubileum
1967 Lattans gravöl
1969 Skolflickornas treårsmöte på Marski
1970 Insänt om skidbackar och skolminnen
Kvåde vid skolfesten 31.3.68 *Helga Pelkonen*
1972 Soliga minnesglimtar
Möte vid Myllysaari ångbåtsbrygga
1973 Glimtar från livet i Wiborg för 50 år sedan
Walter Backman
1974 Svenska Fruntimmers-/Flickskolans skolmöte
1973 *Helga Pelkonen*
100 år sedan Svenska Lyceum i Wiborg uppstod
Rolf Winter
1975 Lyceets lyckade kamratträff till 100-årsminnet
1978 Min väg till Lyceet *Birger Brunila*
Hosiannaskandalen i Petri Pauli kyrka

Stilig interiör från esplanadrestaurangen Espilä – postkort från 1930.

- 1979 Skolminnen och skolfesten 1978 *Sally Söderlund*
1980 Privatlektioner i franska i Wiborg
Anne-Marie Kraatz
1984 Tant Cloubergs skola *Nils Erik Perander*
1986 Modéenska skolan – en glömd skola
C.G. Aminoff
Lördagseftermiddag i klass VIII 1933–34
Lars Aminoff
1987 Wiborgs lärdomsskolors årsträff – nu årligen
Per Erik Floman
Wiborgsflickor 1947: Was wissen wir von Finn-
land? *C.G. Aminoff*

Parad i Wiborg 16.5.1925. Flygbild från 600 m höjd. Trupperna samlas på Skolplanen, domkyrkan uppe t.v. Obs. parkernas x-formade gångar.

- 1988 Flickskolan 200 år! *Per Erik Floman*
350 skolelever på fest
1989 Lyceets kamratmöten *Per Erik Floman*
160 skolflickor 200-årsjubilerar
1992 Lyceets lärare *Elevenkät*
Lyceets rötter
1994 En helt vanlig skoldag i 30-talets Wiborg *Helena
Helkama*
1995 Behmska flickskolan *Tore Modéen*
1996 Invigningen av Fruntimmersskolans hus *Erkki
Rautvuori*
Minnen från Svenska Folkskolan i Wiborg *Hans
Andersin*
1997 Om Wiborgs förberedande skolor *Per Erik
Floman*
1999 Kvasi-wiborgarna med sin tant *Erna Bo Sandberg*

Föreningar, nöjesliv, jubileer

- 1953 Svenska Folkpartiets lokalavdelning i Wiborg
Hur 7. januaribalen återuppstod i Helsingfors
Sjundejanuariverser
1956 Handelsgillet
1957 Rysk välgörenhetsfest
1959 Så här började det (7. januarifirandet)
Ur 7. januaripanoramata
Vaktombyte i 7. januariföreningen
Ur 7. januariföreningens annaler
1960 Östra Finlands Nation
1961 Vad försiggår i 7. januaris generalförsamling?
1962 Wiborgs Handelsgille lever
1963 Handelsgillet 75 år *Rolf Winter*
1964 Ett 7. janurariminne
1965 Hur skall det gå med sjunde? *Enkät*
Vart går överskottet från 7.de?
Julles första maskerad
1966 Handelsgillet
1967 Vad säger ungdomen om 7. januarifesterna?
Ett 50-årsminne (Wiborgs Skyddskår)
Doktorerna Radmans och To Rhamas uppvisning
(1923)
1968 Handelsgillet 80 år
Gubarna samlades till gravöl
Festkavalkad från 7. januarifesten 1967
Östsvenska Kvinnoförbundet 50 år *Tyyne
Halminen-Levitsky*
En gång scout... Wiborgs Scoutflickor 50 år
1969 Wiborgs Handelsgille
1971 Den 7. januari 1921 *Leo Franck*
1973 Handelsgillet i Wiborg 85 år
Lattans gravöl
1974 Rapporter från föreningsfronten
1975 Östra Finlands Nations halvsekelfest
Jubileumsfest med vind i seglen (WLS 100 år)
1976 Föreningslivet blommar
1977 Föreningslivet
1978 Östsvenska Kvinnoförbundet 60 år
Die geehrten Frau an *Verna Withol*
Wiburgensiskt föreningsliv blomstrar
Handelsgillet i Wiborg 90 år *Wilfred Hackman*
1979 Från föreningsfronten
Några 7. januariminnen *Paul Hörhammer*
1980 7. januarifestens 100-årsdag skulle bli den sista
1981 Våra föreningar
1982 7. januarisoaréernas vara eller inte vara
Våra föreningar
1983 Våra föreningar
1984 Våra wiborgsföreningar
1985 Våra wiborgsföreningar

- 1986 Våra wiborgsföreningar
Festkavalkad - 7. januari genom tiderna
Verna Withol
- 1987 Våra wiborgsföreningar
Handelsgillet i Wiborg hundra år
Gunnar Floman
- 1988 Våra wiborgsföreningar
Östsvenska Kvinnoförbundet 70 år
Elisabeth Österberg
Wiborgs Scoutkår *Nils Erik Perander*
Wiborgs Scoutflickor v. *Graewenitz, Helkama, Aminoff*
- 1989 Våra wiborgsföreningar
- 1990 Wiborgsföreningarna
- 1991 Wiborgsföreningarna
- 1992 Wiborgsföreningarna
- 1993 Wiborgsföreningarna
Slotts jubileum årets evenemang
- 1994 Wiborgsföreningarna
Slotts jubileet
- 1996 7.de celebrerade storståligt 160 år
- 1997 Arkivföreningen fyllde 20
- 1998 Handelsgillet jubilerade (110 år)
Wiborgspolis på lejonjakt (Wiborgs Sångarbröder)
- 1999 Östra Finlands Nation 75 år *Ann Holm*

Idrott

- 1953 IFK-Idrottsföreningen Kamraterna (Wiborgs IFK)
Skridskobanan öppnad
- 1958 HIFK:s bandyresor till Wiborg
- 1968 Tennismästaren Johnny Hackman
- 1969 Glimtar från segelveckorna i Kotka *Ferd. Alfthan*
- 1989 Ännu en jubilar: Tennisklubben 90 år!
Per Erik Floman
- 1993 Kesämaa kanotisternas framfart
Heinz Ramm-Schmidt
- 1994 Wiborgs Läns Segelförening 120 år
- 1999 Tennisklubben hundraårsjubilerar!

Skildringar av vardagsliv och resor

- 1953 Karclaren contra tavastlänningen *Karin Mäkin*
- 1955 Papula
Vi reser till Pets'burg
Augustijulen på Kiiskilä *Ester Ståhlberg, utdr.*
- 1956 Västerut med tåg förr i världen
- 1957 Schavoronkoffs bastu
- 1960 Österöver
- 1961 Torilt
Vi sticker oss till Pets'burg
Wie jetzt (fr. Leningrad)

Det var inte bara januaribaler och villaliv i Wiborg. Så här såg det ut vid novemberrevolutionen 1917 i hörnet av Torkelsgatan och Alexandersgatan. Red. förundrar sig över skylten "Grand Magasin" på det hus som var Starckjohanns.

- 1964 Att lukta sig fram i gamla Wiborg
- 1966 Andra tider - andra seder (hushållsbestyr)
"Från Wiborg skrifves..."
Något mer om vin i Wiborg
- 1967 Från tider då wiborgarna skodde sig
- 1971 Persisk Monacovilla med finska minnen
- 1972 Andeskåderskan i Sorvali
- 1975 Ett sommarminne från Terijoki
Anne-Marie Kraatz
En vinterkväll i Wiborg nådens år 1647
Rita Silberg
En solskenshistoria
Gamla brev *Anne-Marie Kraatz*
- 1976 Ett gammalt vykort *Anne-Marie Kraatz*
- 1977 Glimtar från anno dazumal *Anne-Marie Kraatz*
Aprilmaskeraden *Anne-Marie Kraatz*
- 1978 Som ung löjtnant i Wiborg *A. Larkas*
En pusselbit ur paradiset *Anne-Marie Kraatz*
- 1979 När jag var turistguide i Wiborg
Anne-Marie Kraatz

- 1980 Det fruktansvärda olyckstillbudet på Salakka-lahti
Vandring i minnenas Wiborg *Elisabeth Österberg*
- 1981 Strödda pusselbitar *Anne-Marie Kraatz*
Muistelmia vanhan rakkaan Viipurin oloista
K.H. Karjalainen-Puolanne
- 1982 Karjalankannakselaista nostalgiaa
- 1983 Barndomslandet (1910-talet)
Kära lilla Gigitte
- 1986 Det var då min vän *Donis Holm*
- 1993 Så upplevde jag Wiborg *Hemming Bange*

Notiser, kåserier

- 1953 Förr i tiden *Harry Palmberg*
Wiborgskringlan
En dröm om drömmar
Passend und unpassend
- 1954 Expertmöte fastställer wiborgskringlans former
Kringla contra wiborgskringla
Hosiannaskandalen i Petri Pauli kyrka
- 1956 Om reumatism och annat *Guido Simberg*
Quatsch
Schwarz weis rot
Wiburgalia
- 1957 Sången om Port Arthur
Några blad ur en bok som aldrig kommer
Guido Simberg
Miks hevoseks rupesit
Den wiborgska humorn
- 1958 Ungdomsminnen från hamnen *Viking Åhlgren*
- 1959 En drömsyn
- 1961 En gallup
Rosoll, sillsallad
Om blommor och trädgårdsmästare

Suomen firmanomistus osakebrev n:o 79 i Runda Tornet Aktiebolag, daterat 17.10.1923. Det var då Tornet av Uno Ullberg restaurerats till restaurang.

- 1962 Lite finsk paruski
Ficus Mandelqvists minnesbilder
- 1963 Ett decemberminne
Främlingens syn
- 1965 Smällen i Wiborg
- 1966 Saltkaret *Benedict Zilliacus*
- 1967 Årets rotwählska
- 1968 Hur det kom sig att Pälle blev dansant
Hur Halla-Jussi kom till Kronstadt
Guido Simberg, utdr.
Einige Geschichten von den alten Familien
- 1969 Ett 60-årsminne - de wiborgska inbrottstjuvarna
Årets rotwählska
- 1970 När mormor var ung *Rolf Winter*
Dagens rotwählska
- 1971 Sabinskornas bortrövande *Leo Franck*
- 1975 Lite hjärngymnastik för gamla wiborgare
- 1977 Tandläkarens katt *Anna-Lena Relander*
- 1980 Wiborgska jul- och påsklackerheter
- 1981 Wiborgska läckerheter
Wiborgska anekdoter
Säkkijärvipolkan *Åke Åström*
- 1982 Ku mie luuli joutuvain Siperiaan *Armas J. Pulla*
Wiborgska anekdoter
Wiborgska smållar
- 1983 En drömsyn
- 1991 Wiborg - Hälsingborgs adoptivstad
Helena Helkama
- 1994 Ännu ett Wiborg - i Roslagen! *Per Erik Floman*
Kejsarsnitt à la Russe *Per Erik Floman*
- 1995 Minorna och Säkkijärven polkka
Wiborgs Nyheter huliganer på spåren
- 1996 Ett fjärde Wiborg upphittat!
- 1998 Wiborgskringlan - dess etymologi, mytologi och anatomi *Per Erik Floman*
- 1999 Det femte Wiborg upptäckt!

Tändsticksetiketter - tyvärr inte i färg! - från Wiborg, ur Irma Saarikoskis och Oleg Oserovs samlingar.

